

دادستان دینی، آوانگاری و ترجمه و تعلیقات، محمود جعفری دهقی، فصل‌های ۱-۳۵، پاریس، انجمن پیشبرد مطالعات ایران، ۱۳۷۷، ۲۹۵ ص. دفتر ۲۰ پژوهش‌های ایرانی]

Dadestan I Denig(chapters 1-53. Translation and Commentary, Transcription, Mahmood Jaafari-Dehaghi 1997[cahier studia Iranica, 20]

دادستان دینی یا «مجموعه آرای دینی» کتابی پرسش و پاسخ‌نامه است دربردارنده ۹۲ پاسخ از منوچهر جوان. جمال موبد بزرگ زردشتی در پارس و کرمان، در نیمه دوم قرن ۹ م که در آن به پرسش‌های مهر خورشیدپسر آفرماه و دیگر بهدینان پاسخ داده است.

این کتاب یکی از مهم‌ترین کتاب‌های پهلوی و منیمی ارزشمند برای بررسی سرگذشت جوامع زردشتی در دوره بسط آغازین اسلام در ایران است.

به احتمال، مجموعه پرسش‌ها مکتوب برای منوچهر فرستاده شده است. سبک نوشتاری آن پیچیدگی مطلق است. در این کتاب «به آیین‌های دینی، قوانین و حقوق، آفرینش و موجودات مابعدالطبیعه، بهشت و دوزخ و رستاخیز، کارهای نیک و گناهان و اندرزها می‌پردازد».

این متن را نخستین بار اهورا دوست در سال ۱۸۸۲ ترجمه کرد:

West, E.W., The Dadistan- I Dinik and The Epistles of Manu. Oxford, ۱۸۸۲

سیس، در سال ۱۹۲۶، د. ت. انگلساریا و س. د. باروشا، در گجرات، آن را ترجمه کردند:

Anklesaria, T.D. and Barucha, S.D., Dadestan - I Dinik, (Gujarati), Bombay, ۱۹۲۶

برای نخستین بار، در سال ۱۹۰۱، چهل فصل آن را ت. د. انگلساریا و ایراستاری اقتلادی کرد:

Anklesaria, T.D. The Dadistan - I Dinik, Part ۱, Pursion XL, Bombay, ۱۹۰۱

و ایراستاری انتقادی از بخش دوم کتاب، شامل پرسش‌های ۴۱-۹۲ را پ. د. انگلساریا، به عنوان رساله‌دکتری خویش در سال ۱۹۵۸، انجام داده که تاکنون منتشر نشده است:

Anklesaria, P.K., A Critical Edition of the unedited Portion of the Dadestan-I Dinik, Thesis University of London, ۱۹۵۸

فصل‌هایی از این کتاب به طور پراکنده نیز چاپ شده است مثلاً برای مقدمه مهم و دشوار دادستان دینیک به مقاله زیر بنگرید:

اینکه دکتر محمود جعفری دهقی، بخشی از رساله‌دکتری خویش را در مدرسه مطالعات شرقی و آفریقایی لندن، پرسش‌های ۱-۳۵ را انجام داده و به چاپ رسانده‌اند. این رساله به نیکلاس سیمز - ویلیامز سمنی‌شناس برجسته انگلیسی، تقدیم شده است.

این کتاب شامل بخش‌های مقدمه: زمان و زندگی منوچهر، تاریخ و مطالب دادستان دینی، سبک‌نویسی، نسخه‌های خطی دادستان دینی؛ آوانویسی و ترجمه سی و پنج پرسش و تعلیقات و کتاب‌شناسی است.

شایان ذکر است که فصل‌های پراکنده‌ای از کتاب دادستان دینی به پاریس ترجمه شده و در جاهای مختلف به چاپ رسیده است. نیز چند رساله دکتری در ایران به این کتاب اختصاص داده شده که هیچ‌کدام در کتاب‌شناسی این کتاب نیامده است.

گزارش پنجمین کنفرانس نسخه‌های خطی در بنیاد الفرقان ۲۵ - ۲۴ نوامبر ۱۹۹۹ - ویمبلدون (لندن)

پنجمین کنفرانس نسخه‌های خطی مؤسسه «الفرقان» با عنوان «زمین‌شناسی در نسخه‌های خطی اسلامی» روز ۲۴ و ۲۵ نوامبر ۱۹۹۹ (۲۳ و ۲۴ آذر ۱۳۷۸) در لندن برگزار شد.

مؤسسه «الفرقان للتراث الاسلامی» در سال ۱۹۸۸ به منظور احیای میراث علمی اسلامی تأسیس شد. این مؤسسه که مقر آن در لندن می‌باشد با اهدافی چون تهیه و احیای نسخه‌های خطی، فهرست کردن و انتشار نسخه‌ها، برگزاری کنگره‌های علمی برای شناسایی نسخه‌های خطی و... ایجاد گردید. از سال ۱۹۹۱ این مؤسسه هر دو سال یک بار کنگره‌های بین‌المللی برگزار می‌کند که در آن کارشناسان نسخه‌های خطی به‌سخت‌نویسی و تبادل اطلاعات می‌پردازند. این کنگره‌ها در سال‌های ۱۹۹۱ و ۱۹۹۳ و ۱۹۹۵ و ۱۹۹۷ برگزار شده‌اند که موضوع آن از چهارمین کنفرانس، تخصصی شده، به ریاضیات، ستاره‌شناسی، و پزشکی اختصاص داشته‌است.

کنفرانس پنجم در موضوع «زمین‌شناسی و علوم وابسته به آن در نسخه‌های خطی» در ساختمان مؤسسه در ویمبلدون لندن برگزار شد. این کنفرانس ۶ نشست با چهار موضوع داشت. سه نشست نخست در روز اول در موضوع جغرافیا و رابطه آن با زمین‌شناسی بود و سه نشست روز دوم به ترتیب در موضوعات «کیمیا، گیاه‌شناسی و کانی‌شناسی انجام یافت.

در نخستین روز پس از افتتاح جلسه توسط شیخ احمد زکی یمانی، رئیس الفرقان، که ریاست جلسه را نیز به عهده داشت، دکتر رشیدی راشد، محقق مصری، درباره «علوم ریاضیات زمین» سخنرانی کرد و در این بحث به بیان رابطه ریاضیات با زمین‌شناسی از طریق مطالعه متون خطی پس از گسترش جغرافیای جهان اسلام پرداخت. دومین سخنرانی این نشست را دکتر عبدالله یوسف غنیم با عنوان «ملاحظات در باب تصحیح متون جغرافیایی عربی» انجام داد. او سه گروه از متون را مورد توجه قرار داد. ۱- متونی که در گذشته تصحیح و چاپ شده‌اند و نایاب هستند و باید دوباره چاپ شوند ۲- متونی که به تازگی تصحیح و چاپ شده‌اند ۳- متون جغرافیایی که هنوز تصحیح نشده‌اند و باید در دسترس همه قرار گیرند.

نشست دوم روز اول در حالی انجام شد که یوسف‌ایش ریاست جلسه را عهده‌دار بود. نخستین سخنرانی را ابراهیم شوبوح محقق تونس با این عنوان انجام داد: «چشم‌اندازی بر برخی مشکلات متون جغرافیایی». سخنران بعدی رجیس مورلون بود که در موضوع «جغرافیا و ستاره‌شناسی» سخنرانی کرد.

به عقیده وی بطلیموس برای نخستین بار میان جغرافیا و ستاره‌شناسی رابطه برقرار کرد و در قرن هشتم در بغداد خرغانی این نظریه را تکمیل بخشید. نشست بعد از ظهر روز اول به ریاست ابراهیم شوبوح برگزار شد. در این بخش سه سخنرانی انجام شد: نخستین آنها یان یوست ویتگام، محقق هلندی بود که درباره «متون چاپ شده جغرافیایی» سخنرانی کرد و پس از او دکتر ابراهیم فواد سید، پژوهشگر مصری به موضوع: «متون چاپ شده جغرافیایی» پرداخت.

آخرین سخنران روز نخست از اکمل‌الدین احسان اوغلی، پژوهشگر ترک با عنوان «ملاحظات در نسخه‌های خطی جغرافیا در میراث علمی عثمانی» بود.

دومین روز کنفرانس در سه نشست با موضوعات کیمیا، گیاه‌شناسی و کانی‌شناسی برگزار شد. در نخستین بخش که با ریاست اکمل‌الدین احسان اوغلی انجام شد، عنوان سخنرانی دکتر سید نعمان الحق «مطالعه موردی درباره آثار جابر ابن حیان» بود.

نشست دوم روز دوم با ریاست رشیدی راشد برگزار گردید که در آن استاد ایرج افشار درباره «جواهر نامه نظامی: نخستین متن فارسی درباره سنگهای قیمتی» سخنرانی کردند. این متن که در ۵۹۲ نوشته شده تاکنون به چاپ نرسیده است و از متون مهم درباره جواهرات و کانی‌شناسی می‌باشد. سخنرانی دوم این جلسه از آن احسان عباس با عنوان: «تجربهای درباره تصحیح یک متن جغرافیایی» بود. به دلیل عدم حضور احسان عباس، دکتر ابراهیم شوبوح متن این سخنرانی را خواند.

ریاست سومین نشست با استاد ایرج افشار بود. این بخش شامل دو سخنرانی می‌گردید. نخست ماورو زونتا محقق ایتالیایی درباره «متن گم شده‌ای از ابن رشد در موضوع گیاه‌شناسی» بحث کرد و سپس ابراهیم بن مراد محقق تونس در موضوع «خواندن و تصحیح اصطلاحات گیاه‌شناسی» به ایراد سخنرانی پرداخت. در بعد از ظهر روز دوم، جلسه اختتامیه به ریاست شیخ احمد زکی یمانی برگزار شد و دو سخنرانی نیز در آن جلسه ایراد گردید. نخست یوسف ایش درباره لزوم احیاء علم زمین‌شناسی صحبت کرد و سپس رشیدی راشد به جمع بندی مطالب پرداخت. سخنرانیهایی که زبان‌های انگلیسی و عربی ایراد شد و از جمله شرکت کنندگان در این کنفرانس می‌توان از آن‌ها نام برد.

پی‌نوشت‌ها:

۱- علوم الارض فی المخطوطات الاسلامیه

The Earth and its Sciences in Islamic manuscripts

۲- آشنایی با مؤسسه الفرقان للتراث الاسلامی، مجله «آینه میراث» سال اول، شماره اول ص ۴

۳- Wimbledon

۴- Regis Morelon

۵- Jan Just Witkam

۶- Mauro Zonta

● سوسن اصیلی